

שאל

אביר ויגדר

זמני השבת (ת"א):

כניסת השבת: 17:06

יציאת השבת: 18:06

כ"ד שבט תשע"ב

גיליון מס' 55

שאלות על הפרשה

מאת ר' עזרא מרום

עונג שבת

יש מילים בפרשתנו, הנותנות את הטון ומעניקות לה צבע וניחוח מיוחד. הפרשה עוסקת בהנחת היסודות החברתיים למדינה, העתידה לקום ביום, בו יתנערו בנ"י מאבק המדבר ויכבשו את ארץ כנען. **היא דנה במשפט**, שישרור בה. בכל הסבך החברתי, שמעלה מציאות החיים האפורה.

ניתן דוגמא למעשה הנוגע בעצב רגיש, כאוב ונעלם מעינו ומלבו השטחיים של האדם:

"כל אלמנה ויתום לא תענון. אם ענה תענה אתו, כי אם צעק יצעק אלי - שמע אשמע צעקתו." (שמות כב, כא-כב)

לפנינו האיסור החמור של פגיעה, ולו הפעוטה ביותר, באלמנה וביתום. העובר עליו, עונשו כבד מאד, הפרשנים חשו בכפל לשון, החוזר על עצמו שלוש פעמים והדורש הסבר: **"ענה תענה"**, **"צעק יצעק"**, **"שמע אשמע"**.

הרי דבריו של רבי מנחם מנדל מקוצק: אדם, הפוגע בזולת ומענה אותו, אם בדברים אם במעשה, גורם לו עוול ומפח נפש. **הדבר אסור לכל הדעות**. אולם, המענה אלמנה או יתום גורם להם צער נוסף - צער על הבעל או האב, שהלכו לעולמם. "לו היו בעלי או אבי בחיים", כואבים האלמנה והיתום, "כי אז לא היו נוהגים בנו כך". הצער הוא, אפוא, כפול - "ענה תענה". ברור הוא, שאם יפנו במצוקת נפשם אל האלוקים, תהיה זו פנייה, שכאבה כפול - "צעוק יצעק אלי". זו, **תגרור גם תשובת אלוקים כפולה**, שכן תמיד היא באה במידה כנגד מידה - "שמוע אשמע".

כך מעלה כפל המילים אל התודעה רגשות נעלמים. רגשות, שאנו נדרשים להתחשב בהם.

הרב משה גרילק, אש

1. "השור יסקל וגם בעליו יומת". באיזו מיתה מדובר?
2. מהיכן למדים ש-"גדול כוחה של מלאכה"?
3. מהיכן לומד רש"י את הכלל: "הבא להרגך השכם להרגו"?
4. עיין ברש"י וענה מהי סתם מיתה המוזכרת בתורה?
5. מה ההבדל בעונש בין מכה אביו ואמו לבין המקלל אותם?
6. בפרשה יש 3 איסורים חמורים שעונשם מוות. מה הם?
7. "אם במחלת ימצא הגנב". רבי זושא מאיפולי אמר: "ד דברים למדתי מגנב". מה אפשר ללמוד מגנב?
8. "שלוש רגלים תחוג לי בשנה". א. מה פירושה מילה רגלים? ב. באיזה הקשר אחר כתוב: "שלוש רגלים"?
9. א. מאילו פירות חייבים להביא ביכורים? ב. האם פירות שביעית חייבים במצוות ביכורים?
10. "הנה אנכי שולח מלאך לפניך". מי אמר למי "הוא ישלח מלאכו לפניך"?
11. מה שם הוריו של חור ובאיזה גיל התחתנו?
12. מנין למדים את הכלל: "אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה" (רש"י)?
13. לפי המשנה במסכת סנהדרין, כמה דיניים מנתה: א. סנהדרין קטנה.
- ב. סנהדרין גדולה? (סנהדרין פרק א' משנה ו')
14. "לא תגנוב". מי אני? א. גנב ונתפס. ב. גנב ולא נתפס. ג. לא גנב ונתפס.
15. היכן ישבה הסנהדרין הגדולה?
16. ישבתי תחת עץ ושפטתי את ישראל. מי אני?
17. מה פירוש הפתגם: "יקוב הדין את ההר"? (סנהדרין ו')
18. על עבד שמסרב להשתחרר נאמר: "ורצע אדוניו את אוזנו". א. באיזו אוזן מדובר? ב. מדוע רוצעים דווקא את האוזן?
19. "מלארך ודמעך לא תאחר" (כ"ב, 18). מה פירוש המילים מלארך ודמעך? (רש"י)
20. א. מה דינו של שור שנגח והרג אדם? ב. מה הדין אם השור מועד?
21. "וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו ... ונפל למשכב" פרט אילו תשלומים על המכה לשלם.
22. "ואם שור נגח הוא מתמול שלשום" כמה נגיחות הופכות את השור למועד?
23. א. מה משלם גנב שטבח או מכר שור או שה? ב. מדוע התשלום עבור שה נמוך יותר מהתשלום עבור השור?
24. מאיזה פסוק לומד רש"י את הכלל: "מום שבך אל תאמר לחברך"?
25. באיזה פסוק יש 3 זוגות מילים כפולות?
26. כיצד מכונה ריבית בפרשתנו?

שאלות על ההפטרטה-פרשת שקלים

1. ציין את שמות הכהנים המוזכרים בהפטרטה: א. כהן הבעל ב. כהן במקדש
2. בהפטרטה נאמר: "וישמח עם הארץ והעיר שקטה". על איזו עיר נאמר בתנ"ך: "והעיר ... שמחה"?
3. לאיזו מטרה נאספו תרומות למקדש?
4. מה שם אמו של יהואש המלך?
5. על יהואש נאמר: "בן ד שנים במלכו". על מי נאמר: "בן שנה במלכו"?
6. כיצד הכין יהוידע הכהן כספת לאיסוף התרומות?

4 פרשיות

בשבועות הסמוכים לפורים, מעבירה לנו התורה ארבעה מסרים מיוחדים, המאירים את הזמן הנוכחי ומקרינים הלאה על השנה כולה. בשבתות אלו, הנהיגו חז"ל קריאות מיוחדות של ארבע פרשיות מהתורה.

1. פרשת "שקלים"

פרשה זו, הלקוחה מחומש שמות (ל' י"א – ט"ז), קרויה כך לזכר מחצית השקל, שכל יהודי הביא בחודש אדר, ע"מ לממן את היוצאות הציבור עבור בית המקדש.

פרשה זו נקראת בשבת הקודמת לראש חודש אדר (או אדר ב' בשנה מעוברת). אם ר"ח חל בשבת, אז אותה שבת עצמה היא 'שבת שקלים'.

מה הקשר בין מחצית השקל לפורים? ובכן, כשהמן הציע לאחשוורוש להשמיד את היהודים, הוא הציע לו 10,000 ככרות כסף, עבור הזכות לבצע זאת (אסתר ג', ט"ז)! כל כיכר כסף, שווה ל – 3,000 שקלים. מכאן, שהמן הציע סכום של 30 מיליון שקלים.

על פי המסורת, העם היהודי כולל 600,000 נשמות שלמות (עייין בספר במדבר ב', ל"ג); כמו כן 50 שקל הוא הערך שנקבע בתורה לזכר בוגר (לעניין נדרי הקדש, כפי שמצוין בחומש ויקרא כ"ז, ג'). סכום זה של 50 שקל, כשהוא מוכפל ב – 600,000 נשמות עם ישראל, עולה לכדי 30 מיליון שקלים, ובמלים אחרות: 10,000 כיכר כסף.

2. פרשת "זכור"

השבת שקודמת לפורים נקראת "שבת זכור". בשבת זו קוראים את הפרשה העוסקת בעמלק (דברים כ"ה, י"ז – י"ט) וזאת משום, שהמן היה מצאצאיו של אגג, מלך עמלק ("המן בן המדתא האגגי").

יש להזהר מאוד לשמוע בבידור כל מלה, משום שרוב הפוסקים מחשיבים את שמיעת הפרשה הזו, פעם בשנה, למצווה מן התורה! עפ"י חז"ל, קיום מצוות זכירה, נעשה ע"י השמעת אותו עניין בקול, לפחות פעם בשנה. "זכור את אשר עשה לך עמלק, בדרך בצאתכם ממצרים" (דברים כ"ה, י"ז).

גם הנשים מקפידות לשמוע את פרשת זכור. אעפ"י, שלדעת מרבית הפוסקים אינן מצוות על כך מן התורה.

אם מישוהו הפסיד שלא בכונה את פרשת זכור, הוא יוכל למלא את המצווה, כאשר יקשיב לקריאת התורה בפורים עצמו, או לקריאת התורה השבועית בפרשת "כי תצא" (או לחלופין, לפרשת "בשלח", כפי דעתם של פוסקים רבים).

המאזין יוכל להבחין, שהקורא בתורה חוזר על המלה "זכר" (בבתי הכנסת הנוהגים על פי מנהג אשכנז) וזאת משום, שקיימות שתי דעות שונות כיצד מלה זו מנוקדת וכיצד צריך להגותה. מתוך כך נובל לראות, עד כמה חשובה מצוות ההקשבה לקריאת הפרשה.

1. מיתה בידי שמים.
2. על שור שנגנב משלם פי 5 כי בטלו ממלאכה, ואלו על שה רק 4!
3. מהפסוק: "אם במחתרת ימצא הגנב" (כ"ב, ו)
4. מיתה בחנק.
5. המכה נהרג בחנק ואילו המקלל נהרג בסקילה.
6. מכה אביו ואמו, מקלל אביו ואמו וגונב איש ומכרו.
7. א- זריזות.
ב- מעמיד עצמו בסכנה.
ג- דבר קטן חשוב אצלו כדבר גדול.
ד- בוטח ומקווה.
ה- עמל בטרחה גדולה.
ו- הצנע לכת.
ז- אם לא מצליח פעם ראשונה הוא חוזר ומשתדל הרבה פעמים.
8. א. פעמים. ב. האתון אמרה לבלעם: "מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים".
9. א. רק פירות משבעת המינים. ב. כן.
10. אברהם לאליעזר כשנשלח לחפש אישה ליצחק.
11. מרים וכלב בן יפונה. מרים היתה בת 80 וכלב בן 140 (על פי המדרש).
12. מזה שמשליכים לכלבים בשר טריפה בגלל שלא נבחו על בני"י.
13. א. 23 זיינים. ב. 17 זיינים.
14. א. יעקב והבכורה. ב. רחל והתרפים. ג. בנימין והגביע.
15. בלשכת הגזית במקדש.
16. דבורה הנביאה ישבה תחת התומר ושפטת (שופטים ד', 4).
17. מיצוי הדין עד תום ללא התחשבות.
18. א. האוזן הימנית.
ב. כי האוזן שמעה בהר סיני שאסור לגנוב וכן שישאל עבדים לה'.
19. מלאה = ביכורים, דמעה = תרומה.
20. א. השור יומת בסקילה ובשרו אסור באכילה. ב. השור וגם בעליו יומתו.
21. צער, בושת, שבת (= בטלה מעבודה), ריפוי ודמי האיבר שנפגע.
22. 3 נגיחות, כי 3 פעמים נחשב לחזקה.
23. א. עבור השור ישלם פי 5 ועבור השה ישלם פי 4. ב. בגלל שנושא את השה על כתפו ומתכזה.
24. מהפסוק: "וגר לא תונה ... כי גרים הייתם בארץ מצרים".
25. בקשר ליתוס ולא למנה נאמר: "אם ענה תענה אותו, כי אם צעוק יצעק אליי, שמוע אשמע צעקתו"
26. ריבית = נשך.

תשובות על ההפטרה

1. א. כהן הבעל = מתן. ב. יהויזע.
2. במגילת אסתר - "והעיר שושן צהלה ושמחה".
3. לבדק הבית.
4. צביה מבאר שבע.
5. שאול.
6. לקח ארון וניקב חור בדלתו.

3. פרשת "פרה"

פרשת פרה (במדבר י"ט א' – כ"ב) נקראת בשבת שלאחר פורים. פוסקים אלה עוסקים בפרה האדומה, אשר שמשה בתהליך הטהרה הרוחני בזמן בית המקדש. נושא זה קשור לזמן זה של השנה, משום קרבתו לחג הפסח. בימי המקדש היה חייב כל יהודי לעשות ככל יכולתו על מנת לשמור על טהרתו, על מנת שיוכל לקחת חלק בקרבן החג. פוסקים רבים סוברים, שגם קריאת פרשה זו היא מצווה מן התורה.

4. פרשת "החודש"

הפרשה הרביעית נקראת בשבת הקודמת לראש חודש ניסן. בשבת זו אנו קוראים מתוך ספר שמות (י"ב, א' – כ'). פסוקי הפרשה עוסקים במצוות קידוש ראשי החודשים, כשניסן הוא הראשון בחדשי השנה. אגב, זוהי המצווה הראשונה מתרי"ג

פרשת שקלים

המצוות אשר נתנה לעם היהודי בעודו במצרים! מתוך כך, שעם ישראל מכריז על ראשיתו של חודש, הוא זוכה ביכולת ובאחריות לקדש את החיים ואת הזמן החולף.

הרב שרגא סימונס, אש